

Liten
GRAFISK
lathund

ATT TÄNKA PÅ...

VILKET FORMAT OCH VILKET PAPPER?

Man kan använda alla möjliga format på trycksaker men oftast håller man sig till standardformaten. A4 är det vanligaste. Formatet anges alltid med bredden x höjden.

A1 594 x 841 mm

A2 420 x 594 mm

A3 297 x 420 mm

A4 210 x 297 mm

A5 148 x 210 mm

A6 105 x 148 mm

A7 174 x 105 mm

Det finns hundratals olika papperskvaliteter i en mängd olika varianter. Vad skall trycksaken användas till och vad har den för livslängd? Vad får det kosta? Ska text eller bild prioriteras? Tryckteknik? Efterbehandling? Miljömärkning? Pappersval styrs ofta av trender. Ibland är det "inne" med bestruket papper ibland med obestruket.

För att bilder ska bli bra behövs ett vitt papper, för att läsbarheten skall bli optimal krävs ett lätt gultonat papper, man får gå en medelväg.

Ofta har man ett kraftigare papper som omslag då behöver det bigas (vikmarkering så fibrerna trycks ihop) innan falsning, annars kan det spricka i ryggen. Papper över 150 g/m² och obestrukna över 200 g/m² bör bigas före falsning.

Ibland vill man ha en extra effekt på sin trycksak, då kan man skapa en relief. Man präglar en del av papperet antingen uppåt eller nedåt

Om man vill lacka sin trycksak skall man tänka på att använda ett bestruket papper för att få glans. Att lacka ett obestruket papper ger inte nån högre glans däremot ger det ett bra skydd mot smuts.

Det brukar löna sig att använda det papper som tryckeriet vanligtvis använder, tryckeriets så kallade huspapper.

OBJEKTGRAFIK

En logotype, nyhetsgrafik eller illustration är exempel på bilder som byggs upp med objektgrafik, brukar ofta lite felaktigt kallas vektorgrafik.

Objektgrafik består av konturlinjer och kurvor i olika former som kan fyllas med färg eller mönster. Fördelar med objektgrafik är att de kan förstoras hur mycket som helst utan att kvalitén försämras. Ofta tar bilderna också väldigt lite minne jämfört med pixelbaserade bilder.

Objektgrafik skapas i illustrationsprogram exempelvis Adobe Illustrator för tryck och Macromedia Flash för webben. Objektgrafik sparas vanligtvis som EPS, PDF eller AI format.

ÅTTA.45
TRYCKERI®
TÄNK TRYCKEKONOMISKT

Exempel på en vektoriserad logotype.

PIXELBILDER

Digitala fotografiska bilder är uppbyggda av kvadratiske bildelement (pixlar) som är så små att ögat inte uppfattar dem om man inte förstorar bilden kraftigt. Det mest populära programmet som används för att behandla pixelbilder är Photoshop.

Ju högre upplösning, alltså ju fler pixlar per centimeter, desto bättre blir bilden. Ju mer bilden förstoras ifrån originalstorleken, desto färre och större blir antalet pixlar. Det vill säga att upplösningen blir lägre. Om upplösningen blir för låg så blir bilden dålig (pixlig) i trycket. Det optimala är att bilden är 300 dpi (dots per inch) i 100% för trycksaker i fin papperskvalitet.

För tryck på stortavlor, rolluper och stora skyltar räcker det oftast med 100 dpi i skala 1:1 om bilden är av bra kvalitet.

300 dpi i verklig storlek (100%)

Detalj av samma bild kraftigt förstord, här syns pixlarna tydligt.

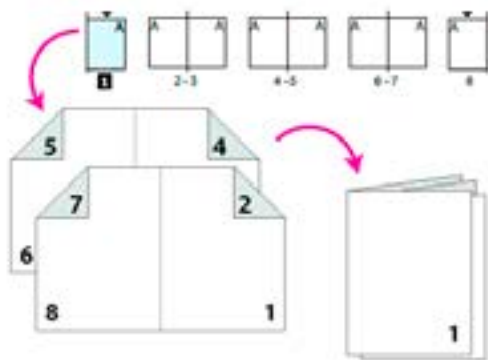
Exempel på en pixelbild.

BROSCHYR ELLER FOLDER?

Vill jag ha en broschyr eller folder?

Är det samma sak?

Nej, det är det inte. En broschyr är klammerhäftad eller limmad. Antalet sidor måste vara jämnt delbart med 4, exempelvis 8, 12, 16, 20, 24 sidor osv.

En folder däremot är en trycksak som enbart består av ett falsat ark utan bindning, exempelvis 4 sidor A4 som består av ett falsat A3 ark.

FÄRGER FÖR TRYCK OCH WEBB

När man gör original till en trycksak så arbetar man i CMYK, 4-färgstryck.

C = Cyan

M = Magenta

Y = Gul

K = Svart (key colour)

Av dessa 4 färger kan man få ut alla färger och nyanser som behövs för ett bra tryck.

Ibland vill man ha med någon specialfärg som man inte kan få fram med 4-färg. Då får man lägga till en femte färg, en PMS färg, även kallad dekorfärg.

Pantone Matching System, PMS, innehåller 1 114 olika kulörer, namngivna efter ett siffersystem.

Rött, grönt och blått är de färger som används vid inläsning av en färgbild. Det är även dessa färger som datorns skärm återger. När man jobbar med bilder som skall visas på skärm så är det RGB som gäller. Man redigerar även bilder i rgb, för rgb har en mycket större färgrymd. När man sen gör en högupplöst pdf till tryck så konverteras rgb till cmyk.

Filer som skall visas på webben är sparade som jpg, gif eller png. Upplösningen skall vara 72 dpi.

R = Röd

G = Grön

B = Blå

HUR SKA DET TRYCKAS?

Det finns olika metoder för att trycka. Valet styrs av upplaga, format, material och kvalitet.

Det vanliga är att man trycker offset eller digitalt. Med digitaltryck menas egentligen en skrivare med väldigt hög kapacitet som kan mäta sig med traditionell tryckpress. Digitaltryck passar bäst för små upplagor.

Offset är den vanligaste trycktekniken och används till allt från visitkort, foldrar, broschyrer, magasin och dagstidningar till stora affischer. Man framställer tryckplåtar en för varje färg. Det finns två varianter av offsettryck, arkkoffset och rulloffset. I arkkoffset trycker man alla typer av tryck på stora ark. Rulloffset lämpar sig för stora upplagor på tunt papper.

EFTERBEHANDLING

Efterbehandlingen kan delas in i tre områden: Ytbehandling, bearbetning samt bindning.

Lackning är den vanligaste ytbehandlingen. Man kan lacka hela ytan eller bara en del av den, så kallad partiell lackning. För att öka slitstyrkan och förbättra skyddet mot smuts kan man **laminera** trycksaken. Detta gäller ofta omslag.

En annan ytbehandling är **foliering**. Det är en rent estetisk ytbehandling. Man kan skapa metalltytor eller mycket mättade färger. När man vill skapa relief-effekter använder man **prägling**.

Om man vill ha en annan form än rektangulär på sin trycksak så måste man **stansa** den. En stansform tillverkas speciellt för den form du vill ha. Vill man kunna riva av en del av trycksaken, till exempel en kupong, så gör man en **perforering**.

Trycksaker brukar vanligtvis **klamras**. Är det för många sidor brukar **limbindning** vara ett vanligt alternativ.

Spiralbindning är en annan typ som används till block och manualer som behöver ligga platt uppslagna.

Textilhäftning är den traditionella bokbindar-metoden.

NÅGRA VANLIGA FILFORMAT

PDF Portable Document Format. Filformat från Adobe som idag är standardformat när man levererar grafiska original. Kan skapas direkt i program från Adobe eller med programmet Acrobat Distiller. PDF filer är generellt minnessnåla. PDF filer används ofta i korrektur med Acrobats korrekturverktyg. I Adobe Illustrator kan man använda sig av PDF format och ändå behålla full redigerbarhet, men då blir filerna större. PDF-filer kan öppnas i både professionella mjukvaruprogram eller gratisprogram som exempelvis Acrobat Reader.

EPS Encapsulated Postscript. Ett filformat för digitala bilder och illustrationer. Hanterar både objektgrafik och pixelgrafik, men passar bäst för objektgrafik.

AI Adobe Illustrators eget filformat används för objektgrafik men kan även innehålla monterade pixelbilder. Logotyper tillverkas oftast i Illustrator.

GIF Graphic Interchange Format. Ett filformat i indexerat läge som i huvudsak används för webben. Kan innehålla upp till 256 kulörer.

PNG Portable network Graphics. PNG-format är det allra senaste filformatet med tydliga fördelar jämfört med GIF och JPEG. PNG stöder genomskinlighet. PNG kan inte innehålla animationer. MNG är en variant av PNG som kan innehålla animationer.

BMP BMP är en förkortning av Bitmap och är ett bildformat som är standard i Windows. Det används för skärmgrafik och i kontorsprogram som Microsoft Word och Excel.

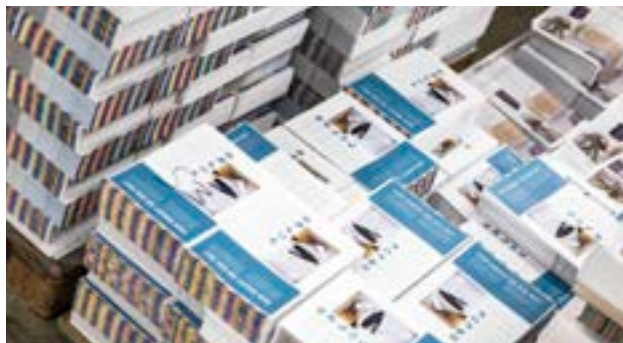
TIFF Tagged Image File Format. TIFF är ett filformat för pixelbilder. TIFF-formatet skiljer sig emellan Macintosh och Windows men de flesta program hanterar filer från båda plattformarna.

PSD Detta är Adobe Photoshops eget format. Några av formatets fördelar är att man kan arbeta och spara i lager. Man kan också lagra skalfkanaler, justeringslager, lagermasker och tranparens mm. PSD-formatet kan inte komprimeras.

JPEG Joint Photographic Experts Group. JPEG är en komprimeringsmetod för bilder. Den fungerar också som ett eget bildformat. Det är därför extra viktigt att redigering av bilden sker före du sparar bilden som en JPEG-fil. Fördelen med JPEG är att formatet är detsamma på alla plattformar.

Råformat Vissa digitalkameror kan lagra bilder i Råformat. Då sparas all den ursprungliga informationen från kamerans bildsensor i bildfilen.

Pict Picture File. Ett Macintosh-format för bilder. Används internt i datorn för ikoner och annan system-grafik. Pict-bilder är inte lämpade för tryck.

Tryckprocessen:

1. Prepress
2. Plåtframställning
3. Intag & tryck
4. Fork
5. Efterbehandling
6. Packning & leverans

ÅTTA.45 TRYCKERI[®]

TÄNK TRYCKEKONOMISKT